

คุณลักษณะ

นักการเมืองท้องถิ่นที่ดีในการปกครองท้องถิ่น

ปรัชญา บุตรสะอาด^{1*}

รับบทความ: 12 ตุลาคม 2566 แก้ไขบทความ: 23 ตุลาคม 2566 ตอบรับบทความ: 26 ตุลาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มุ่งศึกษาคุณลักษณะนักการเมืองท้องถิ่นที่ดีในการปกครองท้องถิ่น การเมืองการปกครองท้องถิ่น คือการเมืองที่ประชาชนเลือกนักการเมืองเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั่นคือ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น โดยตัวแสดงทางการเมืองท้องถิ่นที่มีบทบาทหลักมีทั้งที่อยู่ในภาคการเมืองคือผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น ภาคราชการส่วนท้องถิ่น คือพนักงานและหน่วยปฏิบัติการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม เช่น ผู้นำชุมชนหรือบุคคลที่ได้รับการเคารพยกย่องจากสมาชิกชุมชน นักการเมืองท้องถิ่นถือเป็นผู้นำของประชาชนและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นที่ดีมีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยิ่ง จึงจำเป็นที่จะต้องเป็นผู้นำที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนมีความสามารถด้านการบริหาร เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ และมีประสบการณ์ในการทำงาน คุณสมบัติดังกล่าวหากผู้ที่เข้ามาบริหารท้องถิ่นมีครบถ้วนก็จะทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างราบรื่น ขณะเดียวกันอุปสรรคและปัญหาในการบริหารท้องถิ่นก็จะลดลง และยังสามารถที่จะแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนของตนได้อย่างจริงจังตรงตามความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: คุณลักษณะ นักการเมือง การปกครอง ท้องถิ่น

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

* อีเมล: butsaad16@gmail.com

Characteristics of Good Local Politicians in Local Government

Pratya butsaad ^{1*}

Abstract

This academic article aims to study the characteristics of local politicians who are good in local government. local government politics It is politics in which the people elect local politicians to act on their behalf in local government organizations, that is, local administrators and local council members. with local political actors playing a main role There are those in the political sector, namely administrators and members of local councils. local government sector are employees and operating units of local government organizations and civil society, such as community leaders or people who are respected by community members. Local politicians are considered leaders of the people in that locality and are extremely important. Local and community development the characteristics of good local politicians will have a great impact on local development. Therefore, it is necessary to be a leader with a good personality. Have morality and ethics as well as having management abilities Be a visionary and have experience in working If those who take over the local administration have these qualities, they will make operations run smoothly. At the same time, obstacles and problems in local administration will be reduced. and are also able to seriously solve problems for their own people in accordance with local needs.

Keywords: Attribute, Politician, Governance, Local

¹ Course Instructor, Buddhist Management, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chonburi Sangha College

* Email: butsaad16@gmail.com

บทนำ

นักการเมืองเป็นผู้เสียสละเข้ามาทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ไม่ว่าจะในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น ในทางทฤษฎีนักการเมืองที่ดีจึงเป็นผู้เสียสละที่จะสร้างความเจริญให้กับส่วนรวม เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม ไม่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องญาติพี่น้อง ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ มีความโปร่งใสในการทำงาน (สมผล ตระกูลรุ่ง, 2566) นักการเมือง คือ บุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการอำนวยความสะดวกหรือเมืองในระบอบประชาธิปไตย บุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นนักการเมืองนั้น โดยปกติแล้ว ต้องสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนแสดงความนิยมชมชอบ และเมื่อได้รับเลือกตั้งแล้วก็อยู่ในตำแหน่งในระยะเวลาอันจำกัด เช่น 4 ปี หรือ 5 ปี เมื่อระยะเวลาที่อยู่ในตำแหน่งสิ้นสุดลง วงจรทางการเมืองก็จะเริ่มต้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง กล่าวคือ จะต้องทำการเลือกตั้งกันใหม่เพื่อหาบุคคลที่จะไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยเหตุที่นักการเมืองต้องต่อสู้กับคู่แข่งเพื่อให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนน หรือ แสดงความนิยม ผู้ที่เป็นนักการเมืองมักได้ชื่อว่าเป็นบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์เฉพาะหน้าเป็นคนฉวยโอกาสและมากไปด้วยเล่ห์กล ตลอดจนใช้อุบายต่าง ๆ เพื่อจูงใจให้ประชาชนลงคะแนนเสียงแก่ตนไม่ว่าจะผิดทำนองคลองธรรมหรือไม่ อย่างไรก็ดีเจตนารมณ์ของนักการเมืองที่ประกาศต่อประชาชนขณะทำการรณรงค์หาเสียงนั้น ทุกคนต่างมีความปรารถนาจะทำประโยชน์ให้แก่บ้านเมืองและให้ประชาชนได้รับความผาสุก แต่เนื่องจากต้องมีการแข่งขันเพื่อเอาชนะใจประชาชนจึงมักมีการโน้มน้าวจิตใจประชาชนด้วยวิธีการต่าง ๆ และมีการโจมตี ขู่จู่โจมของกันและกัน ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิบัติการทางการเมืองที่หลีกเลี่ยงมิได้ (ธวัชชัย วงศ์สังข์, 2554: 65)

การปกครองท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่จำเป็นและมีความสำคัญในทางการเมืองการปกครองของชุมชนต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งกล่าวในทางทฤษฎีและแนวความคิดทางปกครอง จะเห็นได้ว่า รัฐบาลซึ่งเป็นกลไกในการบริหารการปกครองของรัฐบาลนั้น (ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2553: 6) การปกครองท้องถิ่น คือการปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินการบางอย่าง โดยดำเนินการกันเอง เพื่อบำบัดความต้องการของตนเอง การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์กรมีเจ้าหน้าที่ ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมด หรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุม ของรัฐบาลได้ไม่เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น (อุทัย หิรัญโต, 2523: 2) การปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองในรูปลักษณะการกระจายอำนาจบางอย่างที่รัฐได้มอบหมายให้ท้องถิ่นทำกันเอง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาสปกครองและบริหารงานท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชนในท้องถิ่นให้งานดำเนินไปอย่างประหยัด มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตรงกับความต้องการของประชาชน โดยเหตุที่ว่าประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมจะทราบความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ดีกว่าบุคคลอื่น และย่อมมีความผูกพันต่อท้องถิ่นนั้น โดยมีงบประมาณของตนเองและมีอิสระในการบริหารงานพอสมควร (วิญญู อังคนารักษ์, 2519: 4) ดังนั้น การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นพื้นที่ทางการเมืองที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการฝึกฝนให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในกิจการบ้านเมืองที่สามารถพัฒนาต่อไป

เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของประเทศชาติได้ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2552) จากความสำคัญดังกล่าว ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาการปกครองท้องถิ่นและคุณลักษณะนักการเมืองท้องถิ่นที่ดีว่ามีคุณลักษณะนักการเมืองท้องถิ่นที่ดีอย่างไรในสังคมยุคปัจจุบัน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

เพื่อจะได้ศึกษาถึงองค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่นที่มีลักษณะสำคัญจึงควรศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการปกครองท้องถิ่นของนักวิชาการทางด้านการปกครองทั้งตะวันตกและของไทย เพื่อที่จะได้ทราบถึงคำนิยามของการปกครองท้องถิ่น

ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายการปกครองท้องถิ่นที่น่าสนใจดังนี้

Daniel Wit (1967: 18) การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเป็นบางส่วนในการบริหารท้องถิ่นตามหลักการที่ว่าถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

William V. Holloway (1951: 101-103) การปกครองท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากรตามหลักที่กำหนดไว้ มีอำนาจการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเอง และมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

John J. Clarke (1957: 87-89) การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดโดยเฉพาะ และหน่วยการปกครอง ดังกล่าวนี้อาจจัดตั้งและอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

Haris G. Montagu (1984: 574) การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระเพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหาร การปกครองท้องถิ่น มีอำนาจอิสระพร้อมความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจาก การควบคุมของหน่วย การบริหารราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค แต่ทั้งนี้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ยังต้องอยู่ภายใต้ บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ ไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด

William A. Robson (1953: 574) การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองซึ่งรัฐได้จัดตั้งขึ้น และให้อำนาจปกครองตนเอง (Autonomy) มีสิทธิตามกฎหมาย (Legal rights) และต้องมีองค์กรที่จำเป็นในการปกครอง (Necessary organization) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้สมความมุ่งหมายของการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2535: 17) การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดองค์การทำหน้าที่ปกครอง

ท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์การนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย และควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง

ธวัชชัย วงศ์สังหะ (2554: 32) ให้ความหมายไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น เป็นระบบราชการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์การจัดตั้งนี้ถูกควบคุมโดยรัฐแต่มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย และควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง

อุทัย หิรัญโต (2523: 4) การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองทางการเมืองที่อยู่ในระดับต่ำกว่ารัฐ ซึ่งก่อตั้งโดยกฎหมาย และมีอำนาจอย่างเพียงพอที่จะทำกิจการในท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง รวมทั้งอำนาจจัดเก็บภาษี เจ้าหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่น ดังกล่าวอาจได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งโดยท้องถิ่นก็ได้

สรุป จากนิยามต่าง ๆ ข้างต้นสามารถสรุปหลักการปกครองท้องถิ่นได้ในสาระสำคัญดังนี้ การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่ เช่น หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยจัดเป็นกรุงเทพมหานคร เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และเมืองพัทยา ตามเหตุผลดังกล่าวหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากมีอำนาจมากเกินไปไม่มีขอบเขต หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นก็จะกลายสภาพเป็นรัฐอธิปไตยเอง เป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาล อำนาจของท้องถิ่นนี้มีขอบเขตที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะความเจริญและความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการพิจารณาการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับใดจึงจะเหมาะสม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนักการเมือง

ความหมายของนักการเมือง

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่านักการเมืองไว้ในบริบทต่าง ๆ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 512) ได้ให้ความหมายไว้ว่า นักการเมือง หมายถึง ผู้ฝึกฝนทางการเมือง ผู้ทำหน้าที่ทางการเมือง เช่น รัฐมนตรี สมาชิกสภา

ธวัชชัย วงศ์สังหะ ได้จำแนกบุคคลทางการเมืองตามลักษณะของการเข้าไปยุ่งเกี่ยวทางการเมือง มากน้อยแตกต่างกันออกไป 4 ระดับ ดังนี้

1. ผู้ไม่สนใจทางการเมืองหรือสนใจทางการเมืองน้อย มักเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังพัฒนา ได้แก่ ผู้ที่มีความเฉยเมยทางการเมือง ไม่สนใจที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองหรือกระบวนการทางการเมือง อาทิ ไม่สนใจไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ไม่สนใจที่จะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือลงสมัครรับเลือกตั้ง หรือไม่

สนใจในเรื่องราวต่าง ๆ ทางการเมืองเลย บุคคลจำนวนนี้มีสาเหตุที่ไม่อยากเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง แตกต่างกันไปแต่ส่วนใหญ่แล้วบุคคลเหล่านี้มีความเชื่อว่าพวกเขาไม่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองดีพอที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวได้

2. ผู้สนใจทางการเมือง เป็นบุคคลที่สนใจเรื่องราวข่าวสารทางการเมืองและอาจเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการดำเนินกิจการของรัฐ การเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องนี้มีอยู่หลายหนทางที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป เช่น บุคคลที่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นทางการเมืองและมีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของตนอย่างไร บุคคลที่รู้ถึงความสำคัญของการตัดสินใจของรัฐบาลหรือสถาบันทางการเมืองอื่น ๆ บุคคลที่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองระดับหนึ่ง เช่น สนใจไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สนใจสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง แต่ยังไม่ถึงระดับที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งหรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจตลึงใจหรือการกำหนดนโยบายโดยตรง

3. ผู้แสวงหาอำนาจและผู้นำในสังคมการเมืองมีบุคคลบางคนพยายามแสวงหาอำนาจมากกว่าคนอื่น ๆ ซึ่งทำให้เขามีอำนาจหรืออิทธิพลทางการเมืองมากกว่า บุคคลเหล่านี้จะพยายามแสวงหาอิทธิพลเพื่อผลทางด้านนโยบาย ระเบียบข้อบังคับและการตัดสินใจในการใช้บังคับกฎหมายของรัฐและอิทธิพลทางการเมืองนี้ ไม่มีทางที่สมาชิกในระบบการเมืองจะมีได้อย่างเท่าเทียมกัน การแสวงหาอำนาจก็เพื่อประโยชน์ในการยึดครองทรัพยากรทางการเมืองโดยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนโดยรวม เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคม หรืออาจจะเป็นการแสวงหาอำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง เพียงกลุ่มน้อยก็ตาม

4. ผู้ทรงอำนาจ หมายถึง บุคคลที่มีทรัพยากรทางการเมืองหรือเป็นผู้ใช้อำนาจทางการเมือง อันเนื่องมาจากความแตกต่างของสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้แก่บุคคลเหล่านี้มากกว่าบุคคลโดยทั่วไปในระบบการเมือง บุคคลเหล่านี้อาจมีได้ต้องการแสวงหาอำนาจ

การจำแนกบุคคลออกเป็น 4 กลุ่ม หรือ 4 ระดับ จึงทำให้พอจะมองเห็นได้ว่านักการเมืองในความหมายโดยทั่วไป คือ บุคคลประเภทที่สาม หรือผู้ที่แสวงหาอำนาจและผู้นำ ซึ่งเป็นความหมายที่มีความเข้าใจกันโดยทั่วไปมากที่สุดในปัจจุบัน หรือในอีกทฤษฎีหนึ่งมีความเข้าใจว่า การเมืองนั้นเกี่ยวข้องกับบุคคลประเภทที่ 3 ว่าเป็นผู้ที่ฝึกฝนทางการเมือง (รัวชัย วงศ์สังข์, 2554: 22-23)

ประเภทของนักการเมือง

การจำแนกตามกลุ่มอาชีพ แบ่งออกได้ 3 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

1. กลุ่มนักการเมืองที่มาจากข้าราชการ เช่น ข้าราชการพลเรือนชั้นผู้ใหญ่ที่ปลดเกษียณแล้ว หรือกำลังจะปลดเกษียณ
2. นักการเมืองที่มาจากกลุ่มพ่อค่านักธุรกิจ เช่น นายธนาคารและผู้ประกอบอาชีพอิสระต่าง ๆ เช่น นายแพทย์ ทนายความ และวิศวกร เป็นต้น

3. นักการเมืองที่มาจากทหาร นายทหารที่มาเป็นนักการเมืองจะเคยดำรงตำแหน่งอยู่ในระดับสูงในกองทัพหรืออยู่หน่วยคุมกำลังรบเป็นส่วนใหญ่ (ธวัชชัย วงศ์สังข์, 2554: 23)

ส่วนการจำแนกประเภทนักการเมืองตามการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ประเภทอาสาหรืออุทิศตัวเต็มที่ กลุ่มนี้จะอุทิศตัวเองจะเป็นพวกที่มีความคิดและความรู้สึกที่รุนแรง เช่น ยอมรับนับถือนโยบายพรรคและหัวหน้าพรรคอย่างลึกซึ้ง จนสามารถเอาการเมืองแทนศาสนาได้ เชื่อมมั่นและหวังในระบบการเมือง พวกนักการเมืองประเภทนี้จะเป็นหัวหอกสำคัญที่เดินหน้า ได้แก่ นักการเมืองระดับหัวหน้าพรรค กรรมการบริหารพรรค หรือเลขาธิการพรรค เป็นต้น

2. ประเภทแนวร่วมหรือพันธมิตร นักการเมืองประเภทนี้มีศรัทธาและมีอุดมการณ์ทางการเมือง รองจากนักการเมืองประเภทแรก แต่จะมีระดับความเชื่อมั่นศรัทธาในระบบการเมืองลดระดับลงมาบ้างเล็กน้อย

3. ประเภทพวกมีศรัทธา สำหรับนักการเมืองประเภทนี้มีระดับความเป็นศรัทธาทางการเมืองไม่รุนแรงพอ แม้ว่าโอกาสจะอำนวยให้ก็ตาม พวกนี้จะเป็นพวกเฉื่อยชา เฉยเมยทางการเมืองแต่มีความเชื่อมั่นและมีศรัทธาในระบบการเมืองอยู่บ้าง แต่เมื่อความรู้สึกเฉื่อยชาเข้าครอบงำพวกนี้มักจะโทษคนอื่นเสมอไป (ธวัชชัย วงศ์สังข์, 2554: 24)

สรุปได้ว่า นักการเมืองคือผู้ฝึกฝนในทางการเมือง ผู้ทำหน้าที่ทางการเมือง เป็นบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการปกครองรัฐหรือเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยการเข้ามาเป็นนักการเมืองนั้นจะต้องผ่านการเลือกตั้งจากประชาชนให้เข้ามาทำหน้าที่บริหารงาน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนักการเมืองท้องถิ่น

ความหมายของนักการเมืองท้องถิ่น

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่่านักการเมืองท้องถิ่นไว้ในบริบทต่าง ๆ ดังนี้

กาญจนา แสงสารพันธ์ (2548: 18) ให้ความหมายว่า นักการเมืองท้องถิ่นหรือผู้นำท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่สามารถใช้อำนาจหน้าที่และอำนาจบารมี ในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้คล้อยตามความคิดเห็นของตน และจงใจให้เกิดการประสานความร่วมมือปฏิบัติงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานได้

เกรียงศักดิ์ สุวรรณวัจน์ (2549: 22) นักการเมืองท้องถิ่น หรือผู้นำท้องถิ่น หมายถึง บุคคลผู้ที่ได้รับความไว้วางใจ และได้รับการแต่งตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นผู้มีและใช้อำนาจในหน่วยงานที่จะดำเนินการดูแล ช่วยเหลือ กำกับ ติดตาม ประสานงาน สนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อให้ปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ จนกระทั่งผลงานบรรลุเป้าหมายสูงสุดของหน่วยงาน

ปธาน สุวรรณมงคล (2554: 23) กล่าวว่า สำหรับความหมายของนักการเมืองท้องถิ่น เมื่อพิจารณาในมิติของการเมืองท้องถิ่น ก็จะมีได้ว่าการเมืองท้องถิ่นมีสองมิติเช่นเดียวกับการเมืองระดับชาติ คือมิติของการเมืองภาคตัวแทนและการเมืองภาคพลเมืองกล่าวคือ การเมืองท้องถิ่นในมิติของภาคตัวแทน คือการเมืองที่

คุณลักษณะนักรการเมืองท้องถิ่นที่ดีในการปกครองท้องถิ่น

ประชาชนเลือกนักรการเมืองท้องถิ่นเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั่นคือ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น ส่วนนิติภาคพลเมือง เป็นการเมืองที่เกิดขึ้นจากประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การลงชื่อเพื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น การเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

สรุปได้ว่า นักรการเมืองท้องถิ่น คือ บุคคลที่ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ตัดสินใจเลือกเข้ามาเป็นตัวแทนของท้องถิ่นในการทำงานประสานกับหน่วยงานของรัฐบาลกับประชาชนเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น มีชื่อเรียกแตกต่างกันตามรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ นายก อบจ. นายก อบต. นายกเทศมนตรี ผู้ว่าราชการกม. นายกเมืองพัทยา

คุณลักษณะของนักรการเมืองท้องถิ่นที่ดี

หากจะกล่าวถึงองค์ประกอบของคุณลักษณะของนักรการเมืองท้องถิ่นที่ดีถือเป็นผู้นำของประชาชนในชุมชน จะต้องมีความรู้คุณลักษณะองค์รวมที่ทำให้ประชาชนไว้วางใจ เชื่อใจ มีความสามารถ จนทำให้ประชาชนให้ความไว้วางใจให้บริหารจัดการชุมชนได้ ในเรื่องขององค์ประกอบของคุณลักษณะของนักรการเมือง

John W. Gardner (1990: 46) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของนักรการเมืองท้องถิ่นที่ดีต้องประกอบด้วย คุณลักษณะทางร่างกายที่สมบูรณ์ ต้องมีความฉลาด มีความสามารถในการตัดสินใจในบทบาทของตน มีความเชื่อมั่นในตนเอง ปรับตัวมีความยืดหยุ่นตามสมควร มีความพร้อมที่จะรับผิดชอบงาน มีสมรรถนะในการทำงาน เข้าใจผู้ร่วมงานและความต้องการของผู้ร่วมงาน มีทักษะในการสื่อสาร มนุษยสัมพันธ์ การจูงใจ และมีความต้องการความสำเร็จในงาน

Clement, L. M. & Richard, S. T., (1992: 54) คุณลักษณะของนักรการเมืองที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การมีทัศนคติที่ดีต้องเป็นผู้นำงาน ต้องมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต เจริญฉลาด มีความพร้อมและเต็มใจที่จะรับผิดชอบงาน มีทักษะ มีความยืดหยุ่น และมีความเชื่อมั่นในตนเอง G. Yukl (1998: 244) คุณลักษณะที่จำเป็นต่อประสิทธิภาพของนักรการเมืองท้องถิ่นได้แก่

1) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ (Personality) ประกอบด้วย มีพลังสูง มีความทนทานต่อความเครียด มีความมั่นใจในตนเอง มีความเชื่อมั่นอำนาจภายในตนเอง มีวุฒิภาวะด้านอารมณ์มีคุณธรรมและความซื่อสัตย์ ยึดมั่นในหลักการ

2) คุณลักษณะด้านแรงจูงใจ (Motivation) ประกอบด้วย มีแรงจูงใจด้านอำนาจสังคม มีความต้องการมุ่งมั่นความสำเร็จสูง มีความต้องการด้านความรักผูกพัน

3) คุณลักษณะด้านความสามารถ (Ability) ประกอบด้วย มีความสามารถทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มีทักษะด้านความคิด และมีทักษะในการเกลี้ยกล่อม

เกียรติกำจร กุศล (2543: 22) ได้แสดงทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงคุณลักษณะ เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยคุณลักษณะเฉพาะประจำตัวของการเป็นผู้นำ ที่มีคุณลักษณะต่างกับผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้นำ ซึ่งคุณลักษณะเฉพาะของ

บุคคลที่เป็นผู้นำนั้น อาจติดตัวมาแต่กำเนิดหรือสร้างขึ้นมากในภายหลังก็ได้ คุณลักษณะที่สร้างขึ้นมากในภายหลังนั้นได้มาจากการเรียนรู้ การฝึกฝน หรือจากประสบการณ์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่น บุคลิกภาพ อุปนิสัย สติปัญญา ความสามารถในการบริหารและการเป็นผู้นำ วุฒิภาวะทางด้านอารมณ์ ความเป็นนักปราชญ์ การเป็นผู้รู้ การมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น การยอมรับความเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชา

คุณลักษณะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

1. คุณลักษณะทางด้านสติปัญญา ได้แก่ การมีไหวพริบ ปฏิภาณดี มีความรอบคอบ มีเหตุผล มีความรู้ ความเด็ดขาดและความราบรื่นในการใช้ความคิดตลอดจนการตัดสินใจ
2. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัว มีความตื่นตัว มีคุณธรรม มีความยุติธรรม ไม่ยึดติดกับระเบียบประเพณีที่ปฏิบัติกันมา
3. คุณลักษณะด้านความสามารถ ได้แก่ ความสามารถในการร่วมมือกับผู้อื่นความสามารถที่ได้รับการยกย่องเป็นที่ยอมรับและการมีเคล็ดลับในการจัดการ

บุพผา จานทอง (2550: 24-25) ได้แสดงคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่น ไว้ว่านักการเมืองท้องถิ่นควรมีคุณสมบัติแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ 5 คุณลักษณะ ดังนี้

1. คุณลักษณะทางกาย เป็นสิ่งที่สัมผัสได้ง่ายที่สุด ผู้นำจึงต้องเอาใจใส่ดูแลสุขภาพและรูปร่างให้อยู่ในลักษณะแข็งแรงและสมส่วนเพื่อจะได้เกิดความคล่องตัวกระฉับกระเฉงในการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้นำที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีกำลังกายและพลังประสาทที่เข้มแข็ง นอกจากนั้นแล้ว ผู้นำยังต้องรู้จักการวางตน การควบคุมตนเอง การพูดจาดี (สุภาพ) เข้าสังคมเก่ง มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่โอ้อวดตนเอง
2. คุณลักษณะด้านสติปัญญา ได้แก่ ความเป็นผู้มีความรู้ดี เฉลียวฉลาด มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรอบคอบและความจำดี นอกจากนี้ยังต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ให้ก้าวหน้าทันสมัยอยู่เสมอเป็นผู้มีความคิดไกล มีโลกทัศน์กว้าง หาทางปรับปรุงงานให้ก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา
3. คุณลักษณะด้านจิตใจ ได้แก่ การเป็นผู้ที่มีคุณธรรม คือเป็นผู้ที่มีความดีงามตามหลักธรรมของศาสนาประจำใจอยู่เป็นนิจ มีความยุติธรรม มีความอดทนต่อความยากลำบากในงานและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความเสียสละรวมทั้งเป็นผู้มีจิตใจเบิกบานอยู่เสมอ
4. คุณลักษณะด้านงาน ได้แก่ การศรัทธาในองค์การและงานที่ตนรับผิดชอบ รักงาน รักผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน มีความรับผิดชอบสูงและต้องการความสำเร็จสูง มีเป้าหมายและวิธีการที่แน่นอน สามารถอธิบายให้คนอื่นเข้าใจได้ มีความกระตือรือร้นในงานให้คล้อยตามให้สามารถสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นได้
5. คุณลักษณะด้านสังคม เนื่องจากงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยการประสานงานเพื่อความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ ดังนั้นผู้นำองค์การ จึงต้องเป็นผู้ที่เปิดตัวเองชอบการติดต่อ

พบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และร่วมมือกับบุคคลอื่นด้วย

ปาริชาติ ทองมา (2550: 11) ได้แสดงทัศนะคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความหมายของผู้นำในฐานะผู้ใช้ความสามารถของตน ช่วยให้ผู้อื่นปฏิบัติภารกิจได้บรรลุเป้าหมายคุณลักษณะที่ตรงตามสมมติฐานดังกล่าว ได้แก่ มีความเฉลียวฉลาด มีความรู้สึกลึกซึ้งในการรับรู้ต่อความต้องการของผู้อื่น ความเข้าใจในงาน มีความริเริ่ม มีความอดทนต่อการแก้ปัญหาต่าง ๆ มีความมั่นคงของตนเอง ต้องการแสวงหางานรับผิดชอบ และต้องการอยู่ในฐานะที่มีอำนาจและการควบคุม อย่างไรก็ตามความจำเป็นใช้คุณลักษณะแต่ละชนิดมากน้อยอย่างไรนั้นอยู่กับสถานการณ์ โดยผลวิจัยเหล่านี้ไม่อาจจะระบุคุณลักษณะใดคุณลักษณะหนึ่งว่าจำเป็น หรือให้ความมั่นใจอย่างเพียงพอว่าจะทำให้ผู้นำประสบความสำเร็จได้แต่อย่างใด

เรวดีร์ ชาตรีวิศิษฐ์ (2554: 130) กล่าวว่าคุณลักษณะของการเป็นนักรการเมืองท้องถิ่น ที่ผู้ตามต้องการดังนี้

1. มีความซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมาคือ นักรการเมืองท้องถิ่นจะต้องเป็นคนดี มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา ไม่เอินเอียง มีอคติถือพรรคถือพวก
2. เล็งเห็นการณ์ไกล มีจินตนาการ จงรักภักดี คือ นักรการเมืองท้องถิ่นจะต้องมีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน สามารถคาดการณ์ถึงแนวโน้มต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นแก่องค์กรได้ มีความคิดกว้างไกลและห่วงใยองค์กร
3. มีแรงดลใจ กล้าหาญ เอาใจใส่คือ นักรการเมืองท้องถิ่นจะต้องมีความกระตือรือร้น มีแรงดลใจ มีความกล้าหาญและมีความเอาใจใส่อย่างดี และยังสามารถช่วยกระตุ้นให้ผู้ตามมีพลัง กำลังใจ มีความเต็มใจ และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามด้วย
4. มีความสามารถ เฉลียวฉลาด มีความเป็นผู้ใหญ่ คือ ผู้นำจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการทำงาน มีความเฉลียวฉลาดในการแก้ไขปัญหา และมีความเป็นผู้ใหญ่เพียงพอต่อเหตุการณ์วิกฤตต่าง ๆ

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของนักรการเมืองท้องถิ่นนั้น เป็นคุณลักษณะที่ติดตัวมาแต่กำเนิดหรือสร้างขึ้นในภายหลังด้วยการเรียนรู้และการฝึกฝน เกิดจากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้นำ

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะของนักรการเมืองนั้นควรต้องมีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรมปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อคนทั่วไป ประกอบอาชีพอย่างสุจริต มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ของตน มีความตั้งใจในการทำงานและตัดสินใจทุกอย่างด้วยเหตุผล คุณสมบัติอีกข้อของนักรการเมืองที่ดีคือ ความมีมนุษยสัมพันธ์ ต้องรู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์สามารถทำงานร่วมกับคนทุกเพศทุกวัยทุกระดับการศึกษาได้ หมายถึงความชื่นชอบที่เขาจะได้จากประชาชนและนักรการเมืองฝ่ายตรงข้าม

สรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า นักการเมืองและนักการเมืองท้องถิ่นที่ดีนั้น ต้องมีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต ต้องอาศัยหลักของความถูกต้องไม่ใช่หลักของความถูกต้องใจ และต้องปฏิบัติงานด้วยใจที่ปราศจากอคติ ปราศจากความลำเอียง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก รวมทั้งต้องมีความอดทนและมีความตื่นตัวแต่ก็ไม่ตื่นตูม ต่อเหตุการณ์มากจนเกินสมควร นักการเมืองที่ดีต้องมีความระมัดระวัง สุขุมรอบคอบไม่ประมาทและมีความยับยั้งในการปฏิบัติงานทันต่อเหตุการณ์ที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อน รวมทั้งสามารถควบคุมตัวเองและมีดุลยพินิจต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นอย่างดี อีกประการคือ ต้องมีความจงรักภักดีต่อสถาบันอันเป็นที่รักยิ่ง โดยเฉพาะชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และที่สำคัญนักการเมืองที่ดีสมควรจะพึงมีก็คือ ต้องมีความสงบเสียมไม่ถือตัวตอ้งไม่หยิ่งโส ไม่จองหอง ต้องไม่วางอำนาจต่อประชาชนทุกชนชั้นและไม่ภูมิใจในสิ่งที่เห็นว่ามีดี ต้องไม่เชื่อถือคนที่ไม่ดีแม้ว่าคน ๆ นั้นจะเป็นญาติพี่น้องหากญาติประพฤติตัวผิดทำนองคลองธรรมก็จะไม่เข้าช่วยเหลือในสิ่งที่ญาติมิตรครอบครัวยุติธรรมที่กระทำผิดกฎหมายเป็นเด็ดขาด

นอกจากนี้ ผู้เขียนได้สรุปเพิ่มเติมตามทัศนะของผู้เขียนว่านักการเมืองที่ดีต้องมีการจัดการที่ดีทั้งในด้านการปกครอง เศรษฐกิจ และด้านสังคม ให้ดำเนินไปได้ด้วยดี ในด้านคุณสมบัติหรือคุณลักษณะต้องเป็นผู้ที่มีปัญญา มีความกล้าหาญ มีความสามารถกำหนดนโยบายในการบริหารท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญที่จะขาดไม่ได้คือต้องเป็นคนที่มีศีลธรรม มีคุณธรรมและจริยธรรมให้เหมาะสมกับบทบาทของการเป็นผู้นำท้องถิ่นที่ดี มีจุดยืน กล้าต่อสู้เพื่อความถูกต้อง ประสานเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมและพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น และสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในพื้นที่ซึ่งเหล่านี้คือคุณสมบัติของนักการเมืองที่ดีที่ควรจะนำไปปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนต่อไป

บรรณานุกรม

- กาญจนา แสงสารพันธ์. (2548). การศึกษาภาวะผู้นำกับการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เกรียงศักดิ์ สุวรรณวัจน์. (2549). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำของหัวหน้ากลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา [ดุขุณิพนธ์การศึกษาดุขุณิบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เกียรติกำจร กุศล. (2543). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเป็นผู้นำของคณบดี สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย [ดุขุณิพนธ์การศึกษาดุขุณิบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศักดิ์ เทียงตรง. (2518). การบริหารการปกครองท้องถิ่นไทย. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐพล ใจจริง. (2566). นักการเมืองท้องถิ่น. <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?>

- ธวัชชัย วงศ์สังข์. (2554). คุณลักษณะของนักรการเมืองท้องถิ่นในอุดมคติ: กรณีศึกษาเขตตำบลบางโปรง อำเภอมือง จังหวัดสมุทรปราการ [วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุบผา จานทอง. (2550). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในทัศนะของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอน้ำสนิม จังหวัดชลบุรี [รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2554). การเมืองท้องถิ่น: การเมืองของใครโดยใครเพื่อใคร. จตุรทิศ.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. (2553). การปกครองท้องถิ่น (พิมพ์ครั้งที่ 3). สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
- ปาริชาติ ทองมา. (2550). ศึกษาสภาพภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพและแบบแลกเปลี่ยนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดเพชรบูรณ์ [วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554. บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- เรวัตร์ ชาตรีวิชัญญ์. (2554). ภาวะผู้นำ. คอมแพคท์พริ้นท์.
- วิญญู อังคนารักษ์. (2519). การปกครองส่วนท้องถิ่น. ธปทวิเทศการพิมพ์.
- สมพล ตระกูลรุ่ง. (2566). คุณสมบัติผู้นำการเมือง. <https://www.posttoday.com/politics/199015>
- อุทัย หิรัญโต. (2523). การปกครองท้องถิ่น. โอเดียนสโตร์.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2552). แปรถิ่น เปลี่ยนฐาน: สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Clement, L. M. & Richard, S. T. (1992). *Effective leadership in student services*. Jossey- Bass.
- Daniel, W. (1967). *A comparative survey of local government and administration*. Kurusapha Press.
- Yukl, G. (1998). *Leadership in organizations* (4th ed.). Prentice – Hill.
- Haris, G. M. (1984). *Comparative Local Government*. William Brendon and Son.
- John, J. C. (1957). *Outline of Local government of the United Kingdom*. Sir Isaac Pitman & Sons.
- John, W. G. (1990). *On leadership*. A Division of Macmillan.
- William, A. R. (1953). *Local government*, In *Encyclopedia of Social science*. The Macmillan.
- William, V. H. (1951). *State and local government in the United States*. Mc Graw-Hill.